

végett és ugyanott veendő fel az óvás is. Ezen (1896 évi június hó 9-én 1104 sz. a. kelt) ítélete a kir. Curiának a jelenleg elfogadott elméletnek és, úgy hisszük, kartársaink általános gyakorlatának is ellentmond.

Egy a közjegyzői teendőkben tökéletesen jártas szakavatott egyén önálló munkás, ki okirat-felvételében, hagyatéki-, telekkönyvi ügyekben tökéletesen jártas, alapos és gyors tárgyaló, az állam hivatalos nyelvén kívül a német, román és szerb nyelveket is teljesen bírja, mint irodavezető alkalmazást keres.

*

Schwarzer Ödön beregszászi királyi közjegyző hivatalában helyettest óhajt alkalmazni. Ajánlkozók bővebb felvilágosítást közvetlenül nevezett kir. közjegyzőtől nyerhetnek.

FOLYÓIRAT

a perenkivüli törvénykezés és a közjegyzői gyakorlat számára.

A magyarországi királyi közjegyzők közlönye.

→ Kiadja a magyarországi kir. közjegyzők országos egylete. ←

Szerkeszti Dr. CHARMANT OSZKÁR fumei kir. közjegyző.

Előfizetési ár
egész évre 5 forint, félévre 3 forint

Szerkesztőség és kiadóhivatal
Fiume Riva Szápáry 8 sz. a.

Megjelenik havonként egyszer.

TARTALOM: A kir. közjegyző helyettesítéséről akadályoztatása esetén. — A közjegyzői díj-szabás reformja külföldön. — Nyílt kérdések.

A kir. közjegyző helyettesítéséről akadályoztatása esetén.

II. A párhuzamos működhetés vitatói meggyőződésük erejét, úgy tetszik, nem is annyira a felfogásuk törvényes, mint inkább czélszerű, illetve szükséges voltába vetett hitből merítik. Kell hogy megengedett legyen, a mi elkerülhetetlen; a szükség nemcsak törvényt bont, hanem törvényt szab is. Ebből a látópontból a kérdésnek bizonyára sokkal nagyobb távlata nyílik. Hogy magunk ez utóbbit csak a de lege ferenda szemüvegén nézzük, nem lesz talán akadályára annak, hogy szépségei fölött megegyezünk.

Miután oly viszonyokról van szó, melyek idegen jogterületeken is már szabályozás tárgyát képezték, az első pillantás legczélszerűbb, hogy ezeket illesse.

Az osztrák törvény (1871 július 25.), miután a »közjegyzői jelöltek és közjegyzői helyettesek« (Notariatscandidaten und Notariatssubstituten) felíratú hatodik fejezetének első szakaszaiban a közjegyzői jelöltek képesítésére és szolgálati viszonyaira vonatkozó határozmányokat tárgyalta, a közjegyző helyettesítésére vonatkozólag a következőket írja elő:

119. §. Hogyha szabadságolás, betegség, távollét, hivataltól való felfüggesztés, vagy elmozdítás, halálozás

lemondás, vagy más okoknál fogva a közjegyző helyettesítése szükségessé válik, akkor a közjegyzői kamara javaslatára az annak székhelye szerint illetékes törvényszék helyettest rendel.

Szabadság vagy betegség esetén a helyettesítendő közjegyző, egyéb esetekben a közjegyzői kamara tartozik alkalmas helyettest javaslatba hozni.

Helyettes gyanánt egy ugyanazon kamara területén működő kir. közjegyző, vagy olyan közjegyzői jelölt rendelendő ki, a ki a közjegyzői kinevezéshez szükséges összes kellékekkel bir. Ha ilymód a helyettesítés nem eszközölhető, akkor a közjegyzői kamara javaslatára az igazságügyi minister jóváhagyásával olyan helyettes is kirendelhető, a ki a 6. §. d.) pontja alatt előírt kétévi gyakorlatot ugyan ki nem mutathatja, azonban különben a többi, egy közjegyzői állás elnyerésére szükséges kellékek fölött rendelkezik.

120. §. Sürgős esetekben a helyettesítendő állás szerint illetékes törvényszék rendelhet ideiglenesen helyettest, anélkül hogy a közjegyzői kamara javaslatát bevárná. Egyidejűleg azonban az illető törvényszék a 119. § értelmében eszközözendő helyettes-rendelés céljából a közjegyzői kamarát és az ennek székhelye szerint illetékes törvényszéket intézkedéséről értesíteni tartozik.

121. §. Ha egy állásától felfüggesztett közjegyzőnek jelölt lesz helyettesül rendelve, akkor ez utóbbi óvadék letételére köteles. Ezen esetet kivéve egy helyettesül rendelt jelölt csak akkor tartozik a szabályszerű óvadékot letenni, ha az a közjegyző, kinek állását ellátja, határozottan ki nem jelenti, hogy a helyettes működéséért saját óvadékával felel. A közjegyzőnek ezen nyilatkozatáról a kamara a székhelye szerint illetékes államügyész értesíteni tartozik.

122. Egy helyettesként kirendelt jelölt működésének megkezdése előtt, mint közjegyző helyettes esküt tartozik tenni azon törvényszék előtt, mely őt kirendelte. Hacsak már azelőtt egyszer hason minőségben esküt

nem tett. Tartozik azonfelül ugyanazon törvényszéknél aláírását a szükséges számú példányokban beterjeszteni. A napot, melyen a helyettes működését megkezdheti, a törvényszék határozza meg, mely egyúttal e tárgyban a 16. §-ban említett hatóságokat is értesíti s azoknak, amennyiben jelölt lett helyettesül rendelve, aláírásának is egy-egy példányát átküldi. A helyettes megbízatásáról rendelvényt nyer.

123. §. A helyettes az illető közjegyző helyett annak összes ügyeit ellátja, ügykönyvét s egyéb lajstromait folytatólag tovább vezeti. A közjegyzői okiratokat helyettesi minőségének megjelölésével s a rendelvényre való hivatkozással írja alá. Amennyiben önmaga nem közjegyző, az általa helyettesített közjegyző hivatalos pecsétjét használja. A közjegyzőre vonatkozó szabályok reá nézve is alkalmazást nyernek s jelesen felügyelet és fegyelem tekintetében a közjegyzővel egyforma elbánásban részesül. Addig, míg a helyettesítés tart, a helyettesített közjegyző maga közjegyzői teendőket (Notarielle Amtshandlungen) nem végezhet.

Az osztrák törvénynek ezen teljességben közölt szövegét kiegészítendő, még csak azt említhetjük fel, hogy a lebergi közjegyzői kamara egy felírata folytán az igazságügyi minister 20499/81 szám alatt s a törvény 119. szakaszához azt a kijelentést tette, hogy felfogása szerint a törvényszék, midőn helyettest rendel, a kirendelőnek személye tekintetében nincsen a közjegyzői kamarának javaslatához kötve. Továbbá a legfőbb törvényszék 13343/93 sz. határozata értelmében a helyettesi minőségben működő közjegyzői előtt nincs jogosítva más jelölteket törvényes hatálylyal jelölti gyakorlatba fogadni. A már gyakorlatban levő jelöltek gyakorlatának hatálya azonban megszakítást nem szenved a jelölt-helyettes működésének ideje alatt, mely utóbbi kérdést ilymódon ugyanaz a legfőbb bíróság egy más alkalommal az igazságügyi miniszternek megkeresésére az összes kamarák és törvényszékek (!) e tárgyban bekívánt véleménye alapján mondotta ki, véleményét ebben az alig kétes, eminenter practicus kérdésben a legpedánsabb törvénymagyarázattal indokolván. (Iust. Min. Ver. Bl. 1895. 98 lap.)

Poroszországban a helyettesítésre nézve, a milyenek azt mi értjük, törvényes szabályok 1890-ig teljesen hiányoztak. Ebben az országban és egyebütt is, hol a közjegyzői székhelyek sűrűek — alább még erre visszatérünk — a helyettesítést csak az akadályozott közjegyző irattárának kezelése és a kiadványok és másolatok kiállításának szüksége szempontjából vette szemügyre a törvény.

De még erre is csak a közjegyző lemondása, halála, áthelyeztetése és felfüggesztése ötletéből gondolt a porosz törvény (1845. 15/VII 37-39 §§) és még az 1880 8/III-ki novellában is hiába keresünk, az ideiglenes illetve önkénytes helyettesítésre vonatkozó intézkedéseket. Az 1890. július 15.-i novella kormányjavaslatában merült fel először annak az eszméje, hanem eredetileg ebben sem ment túl azon a határon, a mit az írártár őrzés és kiadmányozás célja szab meg. A javaslatnak vonatkozó, törvényerőre is emelkedett 13. szakasza, az egyetlen, mely a helyettesítés kérdésével eredetileg fogalkozott, voltaképp nem egyéb, mint az 1845 évi törvény 37-39 szakaszainak a szabadság, vagy betegség által okozott akadályoztatás eseteire való kiterjesztése. Azt írja elő ez a szakasz, hogy a közjegyző, a ki szabadságot vett vagy betegség által vagy egyébként akadályozva van abban hogy írodája ügyeit ellássa, hivatalos íratait (az ősíratokat, ügykönyvet stb.) egy más, szomszédságában székelő közjegyzőnek megőrzés végett átadhatja. Erről a bíróságot értesíteni tartozik. Ha a közjegyző elmulasztja, hogy írártára tekintetében ilymód rendelkezék, a bíróság, mihelyt valamely fél egy a távollevő közjegyző írártárában őrzött ősírat kiadmányozása iránt intéz hozzá megkeresést, a közjegyzői írártárnak ugyanoly módon valamely közjegyző őrzésébe adása vagy esetleg bírói őrizetbe vétele tárgyában intézkedhetik. Az a közjegyző vagy bíróság, kinek ilymód őrizetébe lett adva egy más közjegyző írártára, az abban fekvő ősíratokról saját aláírásával és pecsétjével kiadványokat és másolatokat van jogosítva kiszolgáltatni.

A következő 14. szakasz, mely végre, és először vezette be a porosz jogba a nálunk dívó helyettesítési rendszert, Nadbyl-féle javaslat néven ösmeretes és csak a novella harmadik olvasása alkalmával lett elfogadva, miután hozzá a kormány is, mely addig ellemezte, hozzájárult. Hogy megokolja, a javaslattevő egyebek közt avval erősködött, miszerint a közjegyző előtt, ha helyettesítése

továbbra is tiltva marad, a parlamenti működés tere végleg elzáródik. Ez a szakasz következőkép hangzik:

14. §. Az igazságügyminister jogosítva van valamely közjegyző kérelmére, ha ez utóbbi székhelyéről való eltávozása szükségét nyomós okokkal igazolni tudja, az illető közjegyző által kijelölt, bírói képesítéssel bíró egyént ideiglenesen helyettesül rendelni. Ez utóbbi a helyettesítés megkezdése előtt aláírását az illetékes törvényszéknél bemutatni s ugyanott, amennyiben hivatali esküire még bocsátva nem volt, esküt is tenni köteles. A helyettes az általa helyettesített közjegyző írodáját, kinek magának a helyettesítés tartama alatt hivatalos cselekményeket végeznie nem szabad, mindkettejük felelősége alatt s az illető közjegyző költségein látja el, ez utóbbinak pecsétjét használja, aláírásában pedig helyettesi minőségét megjelölni tartozik.

A helyettesítés kezdete és vége az ügykönyvben megjelölendő és a törvényszék elnökének is bejelentendő. A közjegyzői ügyködést gátló személyes körülmények, amint ezeket a törvény megállapítja, a helyettesre nézve is mérvadóak avval, hogy a helyettes ügyködését mind a saját személye, mind a helyettesített közjegyző személyén következő gátló körülmények is akadályozzák.

A commentárok különösen aláhúzzák s magunk is már itt akarunk reá figyelmeztetni, hogy a helyettesítésnek ezt a nemét a porosz közjegyző csak székhelyéről való távozása esetén veheti igénybe, betegsége egyedül, bármily súlyos is legyen, valamint egyéb akadályoztatása, nem jogosítja arra, hogy írodája vezetését másra bízza.

A *bajor törvény* (1861. november 10.-i, mely azonban időközben annyi módosítást nyert, hogy 153 szakaszából máig csak 79 maradt meg eredeti szövegében) szintén külön szabályozza, hasonlóan a poroszhoz, a közjegyzői ügyködésnek végleges (halál, hivatalvesztés, áthelyezés folytán való) és ideiglenes, betegség vagy távollét által okozott szünetelését. Az előbbi esetre vonatkozó intézkedések (a törvény 100-103 s a végreh. rend. 26-33 §§-ai) szintén kizárólag az írártár és ügykönyvek őrizetére és a kiadmányozási

jogra vonatkoznak. Az utóbbiról, a tulajdonképi helyettesítésről, a bajor törvény következőmód rendelkezik.

38. §. A közjegyző jogosítva van segédek fogadni szolgálatába, kiket saját felügyelete, vezetése és felelősége mellett a közjegyzői ügyek ellátására alkalmazhat. Ezeket a segédek közhitelesség nem illeti s okmányokat nem szabad másként, mint a közjegyző jelenlétében felvenniök.

39. §. Közjegyzői ügyleteknek önálló ellátására, kiadványoknak és másolatoknak kiállítására a közjegyzői segéd (Notariatsgehilfe) csak úgy van jogosítva, ha a közjegyzői kinevezéshez szükségelt képesítéssel bír s az illető közjegyző által betegsége vagy távolléte esetére az igazságügyminister jóváhagyásával helyettesül (Amtsverweser) rendelve s e minőségben a bíróság által megeskette lett. A helyettes aláírását az illetékes törvényszéknél bemutatni tartozik.

40. §. Betegsége vagy távolléte esetére a közjegyző helyettesítésével egy más, ugyanazon helyen, vagy ugyanazon törvényszéki kerület valamely szomszédos helyén székelő közjegyzőt is megbízhat, miről az illető törvényszéknek jelentést tenni tartozik.

41. §. Ha a közjegyző betegsége vagy távolléte tartamára helyettesítéséről nem gondoskodott, az igazságügyminister az illető kerületben székelő közjegyzők vagy közjegyzői segédek közül rendelhet számára helyettest.

Addig, míg a helyettes működését meg nem kezdi, a járásbíró van jogosítva a közjegyző által előzőleg már felvett okmányokról kiadványokat kiszolgáltatni, vagy e feladattal azon törvényszéki kerületnek valamely más közjegyzőjét megbízni.

42. §. A helyettes által felvett ősratok, melyeken az illetőnek helyettesi minősége kitüntetendő, minden esetben a helyettesített közjegyző irodájában maradnak további őrizetben.

Ezekhez még megjegyzendő, hogy a 120. szakasz értelmében a közjegyző, mihelyt több mint 3 napra hagyja el székhelyét, hivatalos járat esetét kivéve, szabadságot tartozik kérni (30 napig terjedőt a törvényszéki elnöktől, hosszabbat az igazságügyministertől) s *kérvényében egyúttal leendő helyettesét is megnevezni köteles*; úgy hogy a bajor jogban a helyettesítés tulajdonkép kötelező.

A végrehajtási rendeletnek a helyettesítésre vonatkozó intézkedéseiből (15-24 §§) csak azt emeljük ki, hogy a helyettes a közjegyző pecsétjét tartozik használni (16. §), hogy a helyettesítés mindenkor az illető törvényszék és járásbírósnál kifüggesztendő hirdetmény útján közzéteendő (17. §), hogy a közjegyző szabadságolási kérvénye csak akkor intézhető el kedvezően, ha helyettesítéséről eleve gondoskodott (19. §), hogy a közjegyző csak úgy helyettesítheti magát egy más közjegyző által, ha a törvényszék elnöke a szabadságolás iránti kérvényhez véleményezőleg kijelenti, hogy a közönség érdekeit a helyettesítésnek ez a módja nem sérti, s hogy — kivált hosszabb időre nyúló szabadságnál — ha ez az eset tényleg beáll, a helyettesített közjegyző a törvényszék elnöke által fölhívható, hogy közjegyzői segéd által helyettesíttesse magát, minek ha meg nem felel, jelentés teendő az igazságügyministerhez a végből, hogy az illető székhelyen újabb közjegyzői állás szervezése tárgyában határozzon (20. §), hogy a törvény 41. §-a esetében a hivatalból történendő helyettesrendelés céljából 14 nappal azután teendő jelentés, hogy a közjegyző székhelyéről eltávozott vagy megbetegedett, anélkül, hogy helyettesítéséről maga gondoskodott volna (21. §), stb.

Az *olasz törvény* (1879. május 25: »a közjegyzőség ujjaszervezéséről«) a helyettesítés kérdésében nem tárgyal összefüggőleg és elkülönözötten, hanem a közjegyzői működés ideiglenes vagy végleges megszűnésének néhány esetével kapcsolatban. Megállapítván a 27. §-ban, hogy a közjegyző, ha csak egy állás van az illető helyen szervezve, különös engedelem nélkül nem távozhat el székhelyéről hosszabb időre és több ízben mint öt napra minden két hónapban, illetve tíz napra, ha több közjegyző működik ugyanazon székhelyen; s hogy hosszabb időre szabadságot kell kérnie és pedig egy hónapig terjedőt magától a közjegyzői kamara (Consiglio notarile) elnökétől, három hónapig terjedőt magától a közjegyzői

kamarától, még hosszabbat a másodfokú bíróság elnökétől, a távollévő közjegyző helyettesítéséről a következőkép intézkedik:

Oly helyeken, hol nincs második közjegyző, az öt napnál hosszabb időre távollévő közjegyző helyettesítésére a közjegyzői kamara rendeli ki egyikét a szomszédos közjegyzőknek, hogy a távollévő hivatalos teendőit részben vagy egészben elvégezze, azt rendelve ki első sorban, kit maga a távollévő közjegyző hozott ajánlatba.

A közjegyzői működés szünetelése tárgyában az olasz törvény bő casuistikával él. Megkülönbözteti az ideiglenes szünetelést (*cessazione temporanea*) katonai szolgálat okából; a működéstől való ideiglenes eltiltást (*interdizione temporanea*) fegyelmi eljárás, óvadékfogyatkozás, súlyos, a működésre képtelenné tevő de ideiglenes betegség okából; továbbá a felmentést (*dispensa*) elmebetegség, gyógyíthatlan súlyos testi baj, vagy lemondás esetén; az elmozdítást (*rimozione*), ha a közjegyző valamely állásával össze nem térő üzletet visz, vagy hivatalt fogad el, vagy, ha megfogyatkozott óvadékát 6 hó alatt ki nem egészíti; a felfüggesztést (*sospensione*) és lefokozást (*destituzione*) mint fegyelmi büntetéseket, az álláshoz való jog elvesztését (*decadenza*).

Mindezen esetek közül csak kettőre alkalmazza az olasz törvény a helyettesítés lehetőségét és pedig:

58. §... «a katonai szolgálat tartamára oly helyen, hol nincs második közjegyző, a közjegyzői kamara vagy a többi gyakorló közjegyzők egyikét bízza meg a közjegyzői teendők ideiglenes elvégzésével, vagy egy kiegészítőt (29. §) (*coadiutore*) rendel, első sorban azt kit, maga a katonai szolgálat által akadályozott közjegyző javaslatba hozott.»

29. §... «Olyan közjegyző számára, ki vak, süket vagy írásra teljesen képtelenné vált, saját kérelmére a másodfokú bíróság elnöke a közjegyzői kamara meghallgatásával kiegészítőt (*coadiutore*) rendelhet a többi gyakorló közjegyző, vagy egyéb a közjegyzői kinevezésre teljesen képesített személyek sorából. A coadjutor a közjegyzői teendőket az akadályozott közjegyző nevében és

érdekében végzi és a díjak fele része őt illeti. Utódlás joggal a coadjutor nem bír.»

A törvényt kiegészítő végrehajtási rendelet (*Regolamento*) pedig 42. szakaszában kötelezővé teszi a közjegyzőre, kire nézve a törvény 26., 28. vagy 29. szakaszaiban érintett esetek egyike bekövetkezendő, hogy a közjegyzői kamarához intézett kérvényében, illetve jelentésében megjelölje azt a közjegyzőt vagy más személyt, ki őt akadályoztatása tartamán a törvény értelmében helyettesíteni fogja.

Egyéb, mint az érintett esetek szempontjából, az olasz törvény a helyettesítésről nem intézkedik. A felfüggesztés, elmozdítás, stb. eseteire csak az írártár kezeléséről gondoskodik (törv. 60 §., rend. 67. §. stb.).

A *francia közjegyzőségben* a helyettesítés szokásjogi alapon áll. A törvény maga (1803. 15/III) csak a végleges megüresedés esetére intézkedik és pedig kizárólag az írártárőrizet és kezelés s a másolatkiadás szempontjából.

Miután a francia hagyományokból a közjegyzőnek írodájára vonatkozó bizonyos tulajdoni joga fejlett, mit a törvény is elismert, elütően minden idegen törvény idevágó intézkedéseitől, a közjegyző, illetve örökösei a közjegyzői írártárról halálesetre, sőt még hivatalvesztés esetén is intézkedhetnek, a mennyiben tőlük függ, melyik szomszédos közjegyzőnek tulajdonába bocsássák azt át (54. §.), kívül az írártár jövedelmei felől szabadon megegyezkedhetnek (55. §). Csak ha az előírt határidőt elmulasztják intézkedik a törvényszék. (57. §). Miután az írártár csak ugyanazon kerületben székelő közjegyzőnek adható át, tehát olyannak, kinek az elhunyttal azonos területen van ügyködési joga, a kérdéses esetekben nem is merül fel a szüksége a tulajdonképeni helyettesítésnek, t. i. annak, mely az ügyködésre vonatkozik.

A múltó akadályoztatás esetére alkalmazott helyettesítést a francia törvény nem ismeri. Hogy azonban a gyakorlat ezt a hiányt már régebben pótolta, bizonyára a törvény szellemére, illetve a megüresedés analogiájára alapított okoskodással igazolva magát, azt több miniszteri rendelet bizonyítja; így az 1809. 18/I-ki, mely arról intézkedik, hogy ha egy közjegyző egy másikat valamely okmány felvételénél azért helyettesít, mert az utóbbi a felekkel való rokonságánál fogva az okmány felvételében törvényesen gátolva van,

akkor az illető okírat a helyettesítő közjegyző irattárában őrzendő meg; holott a gyakorlat mindaddig az ellenkezőt követte. Ha azonban az akadályoztatás távollét vagy betegség okán következik, az okmány a helyettesített közjegyző irattárában marad, kötelességében állván a másíknak is azt megfelelő észrevétel kíséretében ügykönyvébe bevezetni (1819 II/IX.i rendelet).

A helyettesítésnek ez a neme azonban a magunkétól abban a két lényeges pontban különbözik, hogy a helyettesítés tulajdonképpen jellegző vonása, a hatáskör átruházás, kifejezésre nem kerül, s hogy az akadályozott közjegyzőnek, bár kinevezésre is képesített első segédje (premier clerc) a helyettesítéssel meg nem bízható. Az utóbbi a francia intézményben már annak eminensen hierarchikus szervezeténél fogva is elgondolhatlan.

III. A nélkül, hogy történeti előzményeit kutatnók, már a pozitív jog teréről szedett ez a mutatvány is meggyőzhet arról, *hogy a helyettesítés a közjegyzői jognak egy legeslegujabb hajtása, valamint arról is, hogy a helyettesítés, amint ezt saját törvényünk szabályozza, a legelőrehaladottabb alakú a nagyobb európai intézményeké között.* A régi eredetű intézmények a távollét vagy akadályoztatás esetére szervezett helyettesítésről, melyet rövidség okáért ezentúl önkénytes helyettesítésnek akarunk nevezni, nem tudtak és azokban a törvényekben, melyeknek kelete az utolsó két-három évtized mögé nyúl vissza, hiába keressük annak a nyomait. Csak a közjegyzői állás végleges megüresedése esetére tartották szükségesnek ezek a törvények, hogy intézkedjenek, de nem a közjegyzői ügyködés folytonossága, hanem a közjegyzői irattárak érdekében. Igaz, hogy a közjegyzői irattáraknak azokban az országokban, melyek régen bírnak virágzó közjegyzői intézménnyel, egészen más jelentőségük van, mint minálunk. Azoknak az országoknak (Francia-, Olaszország) nincsenek közhites jellegű telekkönyvek s az ingatlanokra vonatkozó jogok hiteles voltát a kataszteren és illetéklajstromokon kívül misem bizonyítja, ha nem a közjegyzői levéltár, melyben a szerződések e nemére is kiterjedő kényszer miatt minden birtokváltásnak az érdeklődő meg kell hogy találja nyomait; örökségi osztályoknak, hagyatéki eljárás és bírói beavatkozás híján, ugyancsak

egyedül a levéltárak biztosítják nemzedékeken át a valódiságát és hatályát. Így az érintett országokban a közjegyzői levéltárak az illető vidék egész birtokállapotának, az összes egyéni és családi jogi viszonyoknak repertoriumai és megbízható hites tanúi. Ezeknek a levéltáraknak máig is azonos a jelentőségük avval, melylyel nálunk azelőtt a hiteles helyek bírtak, mely utóbbiak nem egy irányban sokkal közelebb jártak a közjegyzőség igazi fogalmához, mint mai intézményünk. Érthető tehát, hogy mielőtt e levéltár felelős öre elhalt, vagy hivatalát vesztette az államnak közérdekből gondoskodnia kellett róla, hogy a levéltárak felelős őrizete megszakítást ne szenvedjen. Hogy mennyire közérdek ezeknek a levéltáraknak a dolga, azt legjobban az olasz törvény bizonyítja, mely az írodáktól már elkülönített levéltáraknak fentartási és kezelési költségeit, a mennyiben azok a levéltárak jövedelmeiben fedezetet nem találnak, az illető községekre hárítja. És érthető az is, hogy külföldön a közjegyzői levéltárakat sokkal inkább veszi a közönség igénybe kiadványok és másolatok végett, mint a saját írodáinkat s hogy ennél fogva üresedés esetén az államnak a levéltár őrizetén felül a kiadványozás folytonosságáról is gondoskodnia kellett.

Ezekben fekszik voltaképp az oka és az eredete a helyettesítés ezen legelemibb és legrégebb alakjának. Ha ugyan átmenetet akarunk észrevenni közte és napjaink önkénytes helyettesítése között, melyek között vajmi kevés az összekötő kapocs; ilyennek legföllebb az levén föltételezhető, hogy az elhunyt közjegyző irattárának kezeléseével megbízott kartárs az illető írodában megjelent felekkel, ha *saját hatáskörénél fogva* valamely okmányt felvett, azt nem minden esetben vihette át a saját írodájába, mert a közjegyzői irattárnak érintett jelentőségénél fogva a feleknek sőt esetben nem lehetett kedvére, hogy az okmány egy idegen község területére vándoroljon maradandó létbe. Hogy tényleg támadt ilyféle összeütközés a közönség érdeke és a törvény formalismusa közt, azt a fentérintett két francia rendelet igazolja, melyek egyúttal ennek az összeütközésnek a felek érdekéhez alkalmazkodó elintézését is mutatják. Lehet tehát, hogy az ügyködésben való helyettesítés ebből a csirából keletkezett. Hogy azonban a levéltárak érdekében történő helyettesítés miként keletkezése megmagyarázható volna azok jelentőségéből, az nem teszi könnyebben megmagyarázhatóvá azon

feltűnő tény, hogy az ügyködésben való helyettesítés ezen a réven tudott csak lábrakapni — ha ugyan ez volt a kelekezése módja — hogy függetlenül a levéltárak dologától, avval párhuzamosan, sőt azt megelőzőleg nem jött szokásba, hogy egyáltalán csak az utolsó évtizedekben merült fel egyes törvénykönyvekben s mindaddig a közjegyzői intézmény annak szükségét nem látszott érezni.

Egyedül az a körülmény, hogy külföldön a közjegyzői székhelyek sűrűbbek, annyira, hogy egyes országokban átlag minden 4-5000 lakosra esik egy székhely, meg nem magyarázza ezt a feltűnő tény, mert ezeknek az országoknak a jogi forgalma is tekintélyesebb és nagy részben a közjegyzői kizárólagosságra szorított, — csak az ingatlanforgalomra utalunk — úgy, hogy a közjegyzői ügyködésnek bármily rövid szünetelését ott a közönség kelletlenül érezheti. A közjegyzői illetékesség pedig nem minden országban van a francia rendszerre alapítva, mely sokszorosan concurrens ügyködési jogával, akadályozás esetében, igaz, könnyűszerű megoldásra ad a feleknek módot.

Ha ennek daczára oly későn látjuk az önkényes helyettesítés eszméjét a törvénykönyvekben érvényesülni, úgy ennek okát, úgy tartjuk, egy más körülményben kell keresnünk, jelesen abban, hogy a helyettesítés lehetősége nem olyan, mely a közjegyzőség hagyományos fogalmáról valami könnyű szerrel fejlődik le, sőt avval, némely irányban ellenkezik, úgy hogy idő kellett hozzá, míg vele a hagyományos felfogás meg tudott barátkozni. Tényleg a közjegyzői szolgálat, fogalma tisztaságában, helyettesítést meg nem tűr. Nem elvont okokból, mivel az egy impérium s azért nemcsak az álláshoz, de a személyhez is van kötve; s nem gyakorlati okokból, mivel a közjegyzői szolgálat minden biztosítéka: a hitelesség, a felelősség, mihelyt a közjegyző helyettesítve van, már csak fikción alapulnak. Ha ennek daczára a helyettesítés magának utat tört, az kétség kívül azért történt, mivel az elvek merev következetességét az élet igényei itt is keresztül tudták törni. Szakadatlan működést kívánni a közjegyzőtől lehetetlen dolog; másrészt a közjegyzői szolgálatot annyiszor mennyiszor függőben hagyni nem kívánatos. Lehetett volna talán más módszert találni; hogy a törvénykönyvek mindannyian a helyettesben állapodtak meg, bizonyítja, hogy ez idő szerint az mutatkozott olyannak, mely az elvnek

s az életnek ellentétes igényei között a legigazagabb középutat tartja. Nem árt azonban el nem felejteni, ha a helyettesítés kérdésével s annak esetleges tovább fejlesztésével foglalkozunk, hogy az a maga valójában *egy megalkuvást képvisel*, mely a közjegyzőséget eszmei polczáról már valamelyest alább helyezte s hogy mindenha óvatosan illik az ilyféle concessiók útján lejtteni, mert egy intézmény, mely minden eszmei tartalékot felad és egészen a napi igények sodrára bizza magát, az abban mihamar alá is merül.

A melyik ezen az úton máris körülbelül a legmesszebbre ért, az épen a saját közjegyzőségünk. A legconservativebb pedig a francia s e fölött gondolkozóba essenek a reformerek, mert a francia, hogy úgy mondjuk, a legközjegyzőibb nép, legtöbbre tartja az intézményt, leginkább igénybe veszi, teljesen összerokonult vele, tudnia kell tehát, mit igényeljen az intézménytől s mit igényelhet az intézmény tőle. Az önkényes helyettesítést — már érintők — a francia intézményben nem létezőnek tekinthetjük, miután az akadályozott közjegyzőt helyettesítő kartárs saját hatáskörénél fogva ügyködik, a helyettesítés lényege pedig a hatáskör átruházásban áll.

És éppen ebben páratlan a magunk intézménye, melyben a hatáskör átruházás a közjegyző saját teljhatalmából történik, míg a közjegyzői kamarára csupán a jóváhagyás marad, holott a külföldi intézményekben a hatáskör-átruházást szabályszerint az állam tartja fenn magának s azt hol bírói, hol közigazgatási közegei útján teljesíti. Ezen elvi különbségen felül azonban a saját intézményünk hol egyik, hol másik külföldit, a helyettesítési jog terjedelme s törvényes feltételeinek könnyűsége által is túlszárnyalja.

Legszigorúbb a helyettesítési jog korlátozásában a porosz törvény. A rendszerű helyettesítés (§. 13. 15/7/90) itt nem is vonatkozik az ügyködésre, hanem csak az irattár-kezelésre, tehát nem is helyettesítés az az általunk tárgyalt értelemben. Arra «szabadság, betegség, vagy másnemű akadályoztatás» esetén minden közjegyzőnek joga van, hogy irattára kezelését egy más közjegyzőre bizza; sőt, ha elmulasztotta, a bíróság is megcselelheti helyette, mihelyt szükségesnek mutatkozik. De ez aztán szabályszerint minden. Csak mint kivételt sorozta ehhez a törvény a Kadbyl javaslatát, hogy «nyomós okokkal igazolt távolléte» esetére megengedhesse az igazságügyminiszter valamely közjegyzőnek azt, hogy ügyvitelben is

helyettesítse magát; de csakis a tavollét esetére, a betegsége nem elegendő; és nem is akármilyen távolléte esetére, hanem csak olyanra, melyet a miniszter nyomós okokkal igazoltnak talál.

A hatáskörátruházás itt a miniszter által történik, kinek egészen kényére van hagyva, hogy a kirendelést megadja, megtagadja, vagy akármikor visszavonja («auf Widerruf»). Nagyobb korlátoltságát a közjegyzőnek helyettesítése dolgában, nagyobb ellentétet a magunk helyettesítési rendszeréhez elképzelni is alig lehet. A helyettesítés egyéb körülményei azonban a miénkétől kevésbé elütők. Így a helyettes képesítése, kinek nem kell okvetlen közjegyzőnek lennie, a helyettesített közjegyzővel együttes felelőssége s az a szabály is a magunk intézményére emlékeztet, hogy a helyettes által érdembe hozott díjak a helyettesített közjegyzőt illetik s a helyettes díjazása magánjogi megegyezés tárgya közte és a helyettesített közjegyző között.

Ebben az utolsó pontban a bajor törvény, mely szigorra nézve a poroszsal kezét fog, egy egészen magában álló intézkedéssel dicsekszik. A bajor helyettes ugyanis, kit szintén az igazságügyminiszter rendel ki, nem a közjegyzővel áll megbízási viszonyban, hanem az állammal, a beszédett díjak őt illetik, nem a helyettesített közjegyzőt s ügyködéséért ez utóbbi nem felelős. A bajor helyettes egy a helyettesítési időtartamra kinevezett egészen önálló közjegyző. Annyi joga mégis van a helyettesítendő közjegyzőnek, hogy maga hozhatja a kirendelendő helyettest javaslatba. Ha azonban betegségbe esett, (olyanba, mely hivatala ellátásában gátolja) vagy székhelyétől távol van és maga a helyettesítéséről nem gondoskodott, a miniszter hivatalból rendelhet számára helyettest, ami közérdekből dicséretes intézkedés lehet, de a közjegyző szempontjából minden esetre, mint jogait korlátozó intézkedés fogandó fel. A bajor törvényből az a felfogás, hogy a közjegyző az állam jogszolgáltatási prerogatívájának egy részével felruházott hivatalnok, a legelősebben szögellik ki valamennyi közjegyzői törvény között; mandátuma a reáruházott teendők természeténél fogva egészen személyes; megszűnik, mihelyt maga nem gyakorolhatja s az állam fentartja magának minden egyes esetben, hogy a közjegyző által kezeibe ideiglen visszatett mandátummal a javaslatba hozott helyettesítőt ideiglenesen külön felruhazza; miután azonban a mandátum csak

egy, addig, míg az a helyettesítő kezén van, a közjegyző nem élhet vele; nem közjegyző arra az időre. Legszigorúbban el van tiltva, hogy a helyettesítés ideje alatt bárminemű közjegyzői teendőt végezzen.

Csak egy esetben enged a törvény ebből a szigorából, de abban is csak látszólag. A közjegyző ugyanis, ha helyettesítésére közjegyzőt nyert meg, ez a helyettesítést elvállalhatja a nélkül, hogy egyébre volna szükség, mint az illetékes bírósághoz intézett egyszerű jelentésre. Azonban az egész bajor szakirodalom megegyezik abban, hogy a közjegyző ilyenkor a hatáskör átruházást nem az állásával járó törvényes attributumok, hanem egy kivételes delegálás erejénél fogva végzi. A helyettesítésnek ezt a nemét különben a törvény általában is csak kivételesnek contemplálja, mit a végrehajtási rendeletnek fentidézett 20. szakasza igazol.

A porosz rendszertől a bajor abban különbözik, hogy a helyettesítés eshetőségeinek concedálásában nem oly szűkkeblű, a mivel a közjegyző és a közönség méltányos igényeinek egyaránt jobban szolgál. Az elvi kérdés megoldásában azonban a bajor törvény csak oly rideg, mint a porosz. Be kell azonban vallanunk, hogy elmélete, mely a helyettes ügyködését egy különös ideiglenes állami mandatumra fekteti, a közjegyző megbízatását pedig az alatt felfüggesztettnek tekinti, nézetünk szerint a legszerencsésebb megoldás — már mint elmélet, — melyet a helyettesítés praktikus szükségessége és elméleti megengedhetlensége dilemmájában ez idő szerint ösmerünk.

Az osztrák rendszer helyettesítés dolgában lényeg szerint a bajorral egy vonalon áll. A helyettesítés eseteinek megállapításában nem kevésbé liberalis, a helyettesítési joggal való felruházás tárgyában pedig szintén az állami prerogativa híve. A különbség csak egy, hogy a kirendelést nem a miniszter, hanem a bíróság által eszközölteti. Ez mindenesetre enyhítése az államiség elvének. Sokkal szegényebbek azonban az osztrákok a helyettesítés tanának elméleti és casuistikus feldolgozásában, mi különben az egész közjegyzői törvényre nézve is áll és megfelel annak, a bajorhoz képest sokkal szerényebb szerepnek, melylyel a közjegyzőség az osztrák jogszolgáltatási rendszerben és jogéletben bír.

Legközelebb a magunk helyettesítési rendszeréhez voltakép az olasz közjegyzőségé áll. Talán, a helyettesítés casuistikája tekintetében, a miénk mögött marad avval, hogy kifejezetten csak a távollét esetéről, különösen a távollét egy válfajáról, a katonai szolgálat által okozott távollétról gondoskodik, holott a betegség által okozott akadályoztatást nem látszik helyettesítési indokul elfogadni. Azonfelül az egyszerű szabadságolás esetét, t. i. azt, mely nincs távolléttel összekötve, szintén nem teszi szóvá. Azonban a székhelyről való távozás jogát igen bőkezűen osztja (30, illetve 60 nap évenként különös engedély nélkül). A helyettesítési joggal való felruházást pedig, egyedül az ösmertetett törvények között, a közjegyzői kamaráknak kezébe adja. Tehát a közjegyzők autonom testületét illeti olasz földön a hatáskör átruházás, nem az államot. Van azután az olasz törvénynek helyettesítés dolgában egy intézkedése (29. §), mely páratlanul áll és igen szép bizonyosága az olasz törvényhozó méltányosságának és előrelátó gondoskodásának a munkában, vagy balsors alatt megrogyott közjegyző anyagi javáért. Evvel az intézkedéssel az olasz törvény messze eléje került a miénknek, mely a közjegyzőt, ki testi fogyatkozás miatt hivatala ellátására képtelenné vált, állásától egyszerűen megfosztja (1874. XXXV. 33. §. c.) Nincs hivatal, mely annyira Isten kegyelmére volna bízva, mint a közjegyzőé. Bármelyike az olyan megfogyatkozásoknak, mint a megsiketülés, vagy megvakulás, vagy a kezek megbénulása, még ha nem is teljesek, a közjegyzőt hivatalának lelkiismeretes ellátására képtelenné teszik; alig van más hasonlírt állás, melyben az, kit e csapások egyike vagy másika ért, ne tudna valami módon segíteni magán, teljesítve mégis a kötelességét úgy, hogy állását egy kis jóakarattal megtarthatja. A közjegyző nem; mert az ő hivatalának lényeges teendői az érzékei épségére vannak fektetve. Megeshetik az a valóban elkeserítő igaztalanság, hogy a katonaköteles közjegyző, ki hazája védelmében két kezét elvesztette, különben pedig testileg-lelkileg teljesen ép, fiatal, el kell, hogy veszítse állását pusztán amiért nevét nem képes aláírni. Az olasz törvény az ilyen esetre a coadjutor kirendelésével gondoskodik. És nem is lehet mondani, hogy ez az intézmény elméleti követelményeinek sérelmére szolgálna; mert ebben a kivételes esetben a kirendelést nem a kamara, hanem a másodfokú bíróság eszközli, a mi által a

hatáskörrel való felruházás állami jelleget nyer; azonfelül a coadjutor felelőssége személyes, díjazása közvetlen, kirendelése végleges (sőt azelőtt *con jure successionis*, a mit azonban az új törvény eltörölt), csupa olyan intézkedés, mely az elméleti követelmények szempontjából a közhitelességi jellegnek a coadjutor személyében való összpontosítása kedvéért lett megállapítva.

A magyar törvény, már említettük, az, mely a helyettesítés dolgában az intézmény elméleti követelményeit leginkább meglazította és ebből a szempontból a leghaladottabb álláspontot képviseli az európai intézmények között. Hogy az olasz törvény az épen érintett ponton a magyart túlszárnyalja, az állításunkkal megfér, mert az olasz törvény a coadjutori intézmény szervezésénél, mint igazoltuk, a szóban forgó követelményekkel számot vetett és nagyon gondosan hozzájuk alkalmazkodott, úgy, hogy a coadjutori intézmény haladást jelent ugyan, de haladást egy más irányban, sőt mintájául szeretnők odaállítani az igazi haladásnak, mely a közjegyzői intézmény biztosítákaft a méltányossággal és az élet haladó igényeivel összhangba tudja hozni.

Törvényünk kétféle helyettesítést ismer; a hivatalból valót és az önkénytest. A hivatalból való helyettesítés esetében (ha a közjegyző meghal, vagy állomásától felfüggesztetik, vagy visszalép, vagy, ha távollét vagy betegség esetében önkényt helyettesít nem ajánlott — (1874. XXXV: 22. §.) a hatáskör átruházás a közjegyzői kamara által történik. Már erre csak az egy olasz törvényben van, mint láttuk, példa. Elméletileg a kamarának ezt a jogát csak egy fikció segítségével lehet igazolni. A kamara, a közjegyzők autonom testülete t. i. semmikép sem vehető a közhitelesség forrásául. Hanem forrása a közhitelességnek az állam, minden hatóságnak kútfeje. Honnan meríti hát a kamara azt e közhitelességet, melylyel a hivatalból való helyettesítés esetén a helyettesítést ellátja? Hogyan láthatja el egy hatósággal, melylyel maga nem bír? A fikció egy törvényes delegálásban áll, melynek erejével a kamara a hatáskörrel való felruházást az állam képviselőjében teljesíti. Ezen fikció nélkül a kamara kirendelésén alapuló közhiteles jelleg merő képtelenség.

Ennek a fikciónak a segítségével a hivatalból való helyettesítést a közhitelesség igényeivel még összhangzásba lehet hozni. Az önkénytestes helyettesítésnél azonban arról szó sem lehet. A helyettesítésnek ez a tulajdonképi túlnyomó, mindennapos neme, a magyar

intézmény specziálitása, már külsőségeiben is elüt minden külföldi intézmény helyettesítési rendszerétől. És elüt külsőségeiben a magyar törvény hivatalból való helyettesítésétől is, a mennyiben az önkénytes helyettesítés esetében a kamara csak igazolványt (1886. VII: 6 §.), nem helyettesítési rendelvényt (1875. XXXV: 22 §) ad ki a helyettesnek, s az eskü, a névaláírás bemutatása a működés megkezdésénél meg nem kívántatnak. Hanem megkívántatnak ezek a külső garanciák egyszer és mindenkorra, minden tekintet nélkül egy aktuális helyettesítésre akkor, midőn a közjegyzői kamara valamely jelöltnek »helyettesi minősítvényét« a nyilvántartási jegyzékbe bevezeti, vagyis, mikor valamely jelölt az önkénytes helyettesítésekre való alkalmazhatása céljából *állandó helyettesi* jelleget nyer.

És itt közbevetőleg meg kell jegyeznünk, hogy mikor az állandó helyettesnek eskületéti, aláírásbemutatói stb. kötelezettségéről szólunk, akkor tulajdonképen nem is a törvény, hanem a gyakorlat talaján állunk. Mert bárki is figyelmesen olvassa a törvény illető rendelkezéseit, tudhatja, hogy az eskü, stb. a törvény 22. szakaszában elő van írva ugyan, de miután ez a szakasz világosan a hivatalból történő helyettesrendelés esetét tárgyalja, tehát egy specziális esetet tárgyal, a szakaszban foglalt rendelkezések is csak specziális természetűek lehetnek és nem általánosíthatók. Az önkénytes helyettesítésre vonatkozólag pedig a novella 5. és 6. szakaszai csak a helyettesül alkalmazható jelölt bejelentéséről, a kamara által való elfogadásáról, nyilvántartásáról, aktuális helyettesítés esetében ennek bejelentéséről, a kamara beleegyezéséről, az igazolvány kiadásáról, stb., stb. intézkednek: szóval sem állítják fel azonban az illető szakaszok azt a kelléket, hogy az ilyen állandó helyettes akár a tényleges helyettesítési megbízatásnál, illetve működése megkezdésénél esküt tenni, aláírását bemutatni, stb. tartoznék. A gyakorlat a törvénynek ezt a hiányát kiigazította és joggal, mert az mégis már a legszélsőbb radikalismus volna és nem tekinthető a törvényhozó intenciójában, hogy az önkénytes helyettesítés esetében, azaz a helyettesítések túlnyomó és legkényesebb eseteiben, a közhitelességnek a helyettesben legprimitívebb külső garanciáiról se történjék gondoskodás.

Hanem esküvel és a közhitelesség minden többi külső biztosítékával (törv. 14, 15. §§.) együtt az állandó helyettesi intézmény

és az önkénytes helyettesítésnek vele kapcsolatos módja nem kevésbé specziálitása marad a magyar törvénynek, melynek, mint említők, egy külföldi intézményben sem találjuk párját. Magát az állandó helyettest, illetve is a «helyettesi minősítvénynyel» felruházott s ilyen gyanánt kamarailag nyilvántartott jelöltet, helyettesítési rendszerünknek csak külső eltéréseihez és sajátosságaihoz számítottuk. Tényleg, ha esküt tesz és a többi garanciáknak (14., 15. §§.) is megfelel, az a körülmény, hogy ezeket előzetesen, egyszer és mindenkorra cselekszi meg, nem változtat ezekben a garanciáknak a természetén és célravalóságán. Közhitelesség addig, míg tényleg nem helyettesít, nem illeti meg. Az, hogy a helyettes, sőt a képesített jelölt is az átvett hatáskör terére tartozó közjegyzői teendők elvégzésére törvényesen jogosítva van, (Nov. 4. §.) ugyan szintén egy egészen magában álló sajátossága a magyar törvénynek és bizonyossága a törvény haladó s a gyakorlati igényekhez alkalmazkodó szellemének, erre azonban itt ki nem terjeszkedünk, mivel a felvetett kérdés szempontjából csak a közhitelességi hatáskörre vonatkozó intézkedések esnek latba.

Az a sajátossága a magyar helyettesítési rendszernek, mely már nem a külsőségekre, hanem a dolog lényegére tartozik s melyben minden más külföldi rendszertől való eltérése unicum számba megy merészség és önállóság szempontjából, a hatáskör átruházásban fekszik. Nem az állam igazságügyi vagy birói közegei útján, sem az autonóm kamarák, hanem a közjegyző maga ruházza fel helyettesét, illetve engedi át neki a saját közhitelességi hatáskörét. Nem akarunk itt azzal a hálátlan feladattal vesződni, hogy a novella 6. §-ába értelmet hozzunk, illetve annak egyes rendelkezéseit logikai összefüggő rendszerbe hozzuk. Nem találunk következetességet abban, hogy az a szakasz a helyettesítéshez egyszer a kamara előleges beleegyezését kívánja meg, másszor a közjegyzőnek csak egyszerű bejelentést tesz feladatává, mely az illető szakasz értelmében szerint utólagos is lehet. Nem pedig azért, mert a helyettes mindig «előzetesen bejelentett» helyettes a novella 5. szakaszának 3. és 4. bekezdése értelmében s így nem érthető, milyen különbséget tart a szeme előtt bejelentés dolgában a novella 6. szakaszának 3. és 4. bekezdése. Hanem ez reánk nézve ezúttal lényegtelen. Még ha minden helyettesítéshez, kivétel nélkül, a kamarának, mondjuk,

még előzetes beleegyezése volna is szükséges, mégis csak beleegyezés az, a melynek legszigorúbb esetben is csak ellenőrző jelentősége van. A kamara meg fogja tagadhatni beleegyezését, ha a helyettesítés törvényes feltételei hiányoznak, meg fegyelmi és felügyeleti jogából folyó okoknál fogva is; de akár megadja, akár megtagadja, a helyettes kirendelése, mikor önkényes helyettesítés esete forog fenn, nem a kamara, hanem a közjegyző által történik; a kamara, ha semmi törvényes akadály fenn nem forog, beleegyezését meg nem tagadhatja és a helyettesnek nem rendelvényt, hanem egyszerű igazolványt szolgáltat ki. Ha egyébre nem, úgy a 6. szakasz kétes értelmű 3. bekezdése arra mindenestre jó, hogy a törvény intencióját — ha ugyan a «beleegyezés» szó eléggé világos nem volna — kétségtelenül felderítse; mert az az értelem világosan kiderül abból a 3. bekezdésből, hogy a törvényhozó olyan helyettesítést is megenged, melynek kapcsán a kamarára egyéb szerep, mint a bejelentés tudomásul vétele, nem marad.

Az, hogy a közjegyző közhiteles jellegét egy másik személynek, a kit az állam ilyen jelleggel fel nem ruházott, egyszerűen átengedhesse, hogy az utóbbi a közjegyzőtől származtatott mandatum alapján a közhitelesség állami kiváltságát ép oly teljes mértékben élvezhesse s az abból folyó jogosítványokat ép úgy gyakorolhassa, mintha állami felruházást nyert volna, már többször érintők, olyan intézkedés, mely sehol külföldön párját nem lel. Ugyan a külföldi intézményekben sem történik a helyettesnek közhiteles jelleggel való felruházása egyenesen az államhatalom — hogy szabatosabban szóljunk — a törvényhozás, monarchikus államokban a király által, holott a közjegyzőnek felruházása a legtöbb országban az államhatalom ezt a részét a kinevezési felségjog útján gyakorló államfő által történik. De legalább ezekben az országokban a helyettes kirendelése hol az igazságügyi igazgatás legfőbb hivatalnokai, hol az állam igazságszolgáltatási hatóságának közvetlen képviselői, a hatóságok útján történik. Ezekben az esetekben a törvényes delegálás, illetve a törvényhozónak az a szándéka, hogy jogának fentartása mellett annak gyakorlását megbízható helyettesítőkre ruházza, alig szenvedhet kétséget. A magunk helyettesítési rendszerében azonban ilyen delegálást, mely a közjegyző személyében összpontosulna, feltételezni lehetetlenség egyebek között azért is, mert a közjegyző minálunk (nem pl. Bajor-

országban) az államszolgálati köteléken kívül áll s az ezen köteléken következő függő viszony nélkül a delegálási viszony a politika alapelveivel volna ellenmondásban.

Magyarázható talán a magyar helyettesítési rendszer a magánjogi mandatum analogiáján. Olymód, hogy a közjegyző megbízását kettősnek fognók fel. Olyannak, mely magában foglalja a közhitelességi hatáskört quoad personam és egyben e hatáskörnek átruházására vonatkozó jogot. De helyes-e ez a magyarázat? Mert a közhitelesség nem csak egy jog, illetve hatáskör, hanem egy személyes minőség is, s az utóbbival való felruházásra a mandatum analogiája már nem elegendő.

Azonban itt nem a magyarázatával, hanem a bírálatával a kartunk foglalkozni a magyar helyettesítési rendszernek és utóvégre, igaza volna annak, a ki a magyarázat nehézségeivel szemben egyszerűen a törvényes tényre utal, hogy ez a helyettesítési rendszer létezik, avval, hogy az már nem a törvényhozónak, sem a praktikus jogásznak a feladata, ezt a rendszert valamelyik tudományos kategóriába szorítani.

Igaz; hanem azon tény mellett, miszerint hasonló rendszerre a külföld százados intézményei között, melyek pedig a miénknek mintául szolgáltak, példát nem találunk, az a másik, hogy ennek a rendszernek a sajátosságai elméletileg csak nehezen, vagy egyáltalán nem igazolhatók, maga is már bírálatot képez erre a rendszerre nézve.

Nem átaljuk kimondani, hogy mi a magyar helyettesítési rendszert, mint reformot, illetve mint a külföldi rendszernek továbbképzését, merészségnek tartjuk, mely, mint minden merész tény, nem lett talán teljesen megfontolva. Gyakorlati előnyei kétségbevonhatlanok. És hogy a közjegyzőnek egy irigylésre méltó előjogot ad kezébe, nem is szeretnők többé vissza-reformálva látni. De a lépést, mely intézményünket ezen az uton tovább vinné, veszélyesnek tartjuk.

(Vége követk.)

A közjegyzői díjszabás reformja külföldön.

A közjegyzői díjszabás reformja Europa-szerte actualis. Nem kevesebb, mint három külföldi törvényhozás szabályozta ujabban a közjegyzői díjrendszert, melyet a gyökeresen megváltozott gazdasági

viszonyok, úgy látszik, már mindenütt avúlttá tettek. A három ország, melyről szólunk: Belgium, Francia- és Poroszország.

Belgiumban a törvényhozás 1891. augusztus 31.-én szavazta meg a vonatkozó törvényt, mely a kormányt felhatalmazta, hogy két éven belül a közjegyzői díjakat rendelettel szabályozza, kimondván a törvényben azt is, a mi elég eredeti, hogy a kibocsátandó miniszteri rendelet, ha már egyszer életbe lépett, véglegesnek tekintendő és csakis törvénnyel lesz módosítható. A kormány, élve felhatalmazásával, 1892. márczius 18.-án tényleg kibocsátotta az illető rendeletet, mely bevezetésében a közjegyzők díjazására vonatkozó általános elveket állapítja meg, azután pedig betűrendben felsorolja a közjegyzői közbenjárás tárgyát képezhető összes jogügyleteket a minden egyesre vonatkozó díjtétellel együtt.

Maga a fönntemlitett törvény csak nyolcz szakaszból áll és az érintett felhatalmazáson kívül csak azon eljárásra vonatkozólag intézkedik, mely a kibocsátandó rendeletben esetleg nem szabályozott, vagy nem szabályozható közjegyzői kereset díjazása tárgyában követendő. Az ilyen kereset díjazása első sorban a közjegyző és a felek barátságos egyezkedésére van utalva. Ha ilyen megegyezés nem létesül, a közjegyző díjkövetelését, a közjegyzői kamara meghallgatásával, perenkívüli úton az illetékes törvényszék állapítja meg. A megállapítás mérve szempontjából az érintett törvény negyedik szakasza az «ügyködés természetét, tartamát, fontosságát, nehézségeit, az avval járó felelősséget és a felek vagyoni helyzetét» jelöli megfontolandóknak. Az evvel a törvénnyel, illetve rendelettel hatályon kívül léptetett régi díjszabás az 1851. december 16.-i törvényen alapult.

Franciaországban a közjegyzői díjazás reformja annál a nagy szerepnél fogva, a mit ott az intézmény játszik, általános érdeklődés tárgya volt és több oknál fogva, melyek közt nem utolsó helyen magának a közjegyzői kar egy részének ellenséges álláspontja, nem csekély nehézségekbe ütközött. Franciaországban ugyanis a közjegyzői díjak a legujabb időkig nem voltak sem törvénnyel, sem rendelettel meghatározva. A szabályt a szabad egyezkedés képezte; minden közjegyző maga becsülhette fel érdemét és, amennyiben a fél csekélyebb véleménynyel volt felőle, a közjegyzői kamarák, illetve a bíróságok döntöttek. Hogy azonban ennek a rendszernek nagyon

érezhetővé váltak a hátrányai, jelesen a közjegyzői álláshoz méltatlan alkudozás és méginkább a közjegyzők egymással concurráló árlejtése, minden egyes közjegyzői kamara a maga területére egy díjtáblázatot állapított meg, mely azontúl az illető kamara területén ügyködő közjegyzőkre nézve kötelező volt. Ennek a módozatnak azonban szintén meg voltak a hátrányai, bár elég soká tartotta magát; egyrészt a számos és épen nem indokolt eltérés az ország különféle vidékei között, másrészt minden sanctio hiánya, minélfogva a bíróságok, ha perre került a dolog, az illető tarifákat semmiféle figyelembe nem vették, a mi épen nem szolgált az intézmény tekintélyének emelésére és, nem utolsó sorban, a kamarák által elfogadott ezen tarifáknak magassága is. Ez utóbbira vonatkozólag érdekes az a tény, hogy a német kormány Elsass-Lothringia bekebelezése után szükségesnek látta az intézményre vonatkozó egyéb reformok között egy az illető tartományra nézve általános érvényű közjegyzői díjszabást is életbe léptetni, mely az ott előbb divott kamarai tarifának tekintélyes alábbszállítását képviselte; ez az alábbszállított tarifa azonban még mindig jóval magasabb, mint az, melyet a legujabb porosz törvény a mult év folyamán léptetett életbe.

A díjreform körüli tárgyalások Franciaországban, az érintett nehézségeknél fogva, évekig húzódtak, míg végre a kormány arra határozta magát, hogy a törvényhozástól, belga minta szerint, csak felhatalmazást kér, magát a díjszabást pedig rendeletileg állapítja meg. A vonatkozó törvényt, mely összesen 3 szakaszból áll, először a senatus elé terjesztette és ez azt tavaly, május 28.-i ülésében el is fogadta. Akkor még bizonytalan volt, hogy a képviselőháznak is sikerülend-e hozzájárulását megnyerni; ez azonban az idén megtörtént s az érintett javaslat 1896. június 20.-i kelettel törvénnyé vált. A törvény értelmében a közjegyzői tarifa nem lesz azonos az egész országra nézve; különös tarifájuk lesz a Szajna-kerületi (párisi) közjegyzőknek, a vidéki tarifák pedig a másodfokú bíróságok kerületei szerint fognak külön-külön megállapittatni, alkalmazkodva az illető kerületek gazdasági, népességi, forgalmi, stb. viszonyaihoz. Sajnáljuk, hogy azt a beszédet, a melyet a képviselőházban a javaslat előadója, Rose képviselő, tartott, teljességében nem közölhetjük. Alkalmas ez a beszéd arra, hogy irigységet keltsen bennünk, oly nagy tisztelet és rokonszenv szól belőle a közjegyzői intézmény

iránt. Miután egyebek közt utalt arra, hogy a közjegyzői díjszabás törvényes megállapítása végett e század folyamán már háromszor történt kísérlet és pedig először a köztársaság 8. esztendejében, azután 9. évében és utóljára 1829-ben, hogy azonban ezen kísérletek sikertelenek maradtak, mert a törvényhozás a díjaknak végleges megállapításától mindig idegenkedett, kimerítően méltatja a díjak illetén megállapításának előnyeit és hátrányait, s abban concludál, hogy a díjaknak egységes megszabása gyakorlat útján már ez ideig is érvényben volt, amennyiben a közjegyzők ez ideig is kerületenkint a kamarai hatáskörben megállapított díjszabáshoz alkalmazkodtak s miután ezt a díjszabást a közönség is elfogadta, a mit az a tény igazol, hogy ezer eset közül átlag csak egyben fordult a fél a bírósághoz, ennél fogva a feladat jelenleg csak abban fog állani, hogy ezek a kerületi díjtáblázatok átnézzessenek, esetleg kijavíttassanak és a törvényes sanctioval láttassanak el. Előadását a következő szavakkal végezte: «Összefoglalva a mondottakat, azt hiszem, uraim, nem szabad haboznunk arra nézve, miszerint a senatus által már elfogadott javaslatot a magunk részéről is elfogadjuk; szem előtt kell ebben tartanunk, hogy a törvényes tarifának nem szabad a közjegyzők jelenlegi helyzetének csorbítására, sőt megrontására vezetni, hanem ellenkezőleg helyzetük és hitelüknek föllandulására kell szolgálnia. Fokozottabb consideratio forrásává váljon egy testület számára, melynek közérdekben nagynak és becsültnek kell lennie. Módot kell azután találni, hogy az egyszer megállapított díjszabást mindenki respectálja, hogy maguk a közjegyzők is se magasabb díjakat ne követelhesenek, se olcsóbban ne szolgáljanak közbenjárásukkal a nélkül, hogy szigorú fegyelmi büntetéseknek ki ne tegyék magukat. Szükséges végre, hogy a már most gyakorlatban levő, bár törvényes elismerést nélkülöző díjszabásokban foglalt gyakorlati eszmék és felhalmozott anyag lehetőleg felhasználtassanak. Egy szóval azt tartjuk, hogy elérkezett annak ideje, miszerint egy fogyatékos helyzet megjavíttassék, nem pedig súlyosabbá tétessék s hogy olyat alkossunk, a mi a francia közjegyzőségre nézve az igazságosságot, haladást és pártatlanságot jelentse». A «Journal des notaires et des avocats», mely ezt a beszédet közli, hozzáteszi, hogy az igazságügyiminister máris intézkedett, miszerint a díjszabás kidolgozásával megbízandó bizottság összehívassék s hogy ebben a bizottságban a

közjegyzői elem oly bőven van képviselve, hogy a közjegyzők bizalommal nézhetnek működése elé s meg lehetnek nyugodva az iránt, hogy az alkotandó díjszabás méltányos érdekeiket, tekintettel a változott gazdasági viszonyokra, melyek a megélhetés föltételeit annyira megnehezítették, a legnagyobb figyelemben fogja részesíteni.

A mi Poroszországot illeti, ennek területén a díjszabás reformja az 1895. évi július 25.-i törvényvel történt meg (Gerichtskosten-Gesetz und Gebühren-Ordnung für Notare.). Miután Poroszországban egy egész sor magánjogi ügylet még a bíróságok competentiájához tartozik, másokban pedig a bíróságok a közjegyzőkkel párhuzamosan illetékesek, az érintett díjszabás nemcsak a közjegyzői, hanem a perenkívüli bírói díjrendszer megállapítását is magában foglalja. A porosz reform az egyes díjtételeknek nem rendeleti uton, hanem a törvény szövegében való megállapítását látta jónak. Erre nézve, mint a terjedelmes megokolás mondja, az volt határozó, hogy a törvény csak nehezebben lévén módosítható, az állások jövedelmezősége bizonyos állandóbb jelleget nyer. A díjazás rendszere tekintetében a törvény a tárgy értékéhez alkalmazkodó, fokozatos átalány-rendszert fogadta el. Ezt a rendszert találja legméltányosabbnak az érintett megokolás, mert, ha a közjegyző minden egyes ténykedése, minden jegyzőkönyv, stb. külön díjazás tárgyát képezné, akkor nemcsak a díjszámítás nélkülözné a kívánatos egyszerűséget, hanem a kisebb értékű ügyletek aránytalanul jobban terheltenének meg, mint a nagyobb értékűek. Fontolóra vette különben a törvény-előkészítő bizottság, mint az érintett megokolásból látjuk, a többi ösmeretes díjazási rendszert is. Mindegyik tekintetében azonban azon conclusióra jutott, hogy az elfogadottnál kevésbbé ajánlatosak. Így jelesen azt a rendszert, mely a díjazást a féllal való szabad meg egyezésre bizza. Ennek hátrányát abban látja, hogy a legtöbb esetben a díjigények túlságosak szoknak lenni és a felek részint tudatlanságból, részint kényelemszeretetből vetik magukat azoknak alá, a helyett, hogy a bírói megállapítást keresnék. Annak a rendszernek, mely csupán a minimális és maximális összegét határozza meg a díjnak, e határok között lehetőségét adva annak, hogy a teljesített munkára is történhessék tekintés, részint abban látja hátrányát, hogy a teljesített munkának megítélése, illetve méltánylása a gyakorlatban

vajmi nehéz dolog, részint abban, hogy a felek nem vethetnek számot úgy mint a fix díjknál előre avval, hogy mennyi költséggel fog az illető ügyletnek okíratba-foglalása járni. Annál a rendszerénél végre, mely csak a munkára fordított időt veszi tekintetbe, ennek a mértéknek megbizhatlan voltát, stb. kifogásolja.

A mi a díjak magasságát illeti, a megokolás szerint szintén bizonyos rendszer lett szem előtt tartva; jelesen különbség lett téve a között, vajjon az illető közjegyzői ténykedésből inkább a magán-érdek, vagy pedig némileg a közérdek is lát hasznot. Ezen elvnek következése az volna, hogy a hivatalos megbízásban teljesített közjegyzői ügyködés, mint pld. a hagyatéki tárgyalások, alacsonyabban díjaztassanak, mint a magán-megkeresésen következő közjegyzői ügyködés, pld. a jogügyletekbeli. Mindkét esetben azonban a felforgó értékhez alkalmazkodó fokozatot tesz szabályúl, mely bizonyos maximális összegig emelkedő, azontúl pedig csökkenő kulcs szerint progressiv. Ennek az adórendszer-szerű díjazásnak igazolását abban látja, hogy egyrészt a feleknek az érdeke is annál nagyobb, minél tetemesebb a szóban forgó összeg, másrészt a közjegyző felelőssége is a növekvő értékkel növekszik.

A porosz törvény azonban az ismertetett díjszabási rendszerben nem végig következetes. A törvény 28. szakasza ugyanis megengedi, hogy bizonyos esetekben a közjegyző díjazása tekintetében a tarifától s eltérhessen a felekkel szabadon egyezkedhessék. Jelesen 1.) végrendeletek és örökösödési szerződések felvételénél, hitbizomány-, családi alapítványok, családi osztályok okíratba foglalásánál, egyletek, társulatok, szövetkezetek, stb. alapszabályainak vagy közgyűlési határozatainak megszerkesztése, illetve tanusításánál; 2.) az előbbi pontban felsorolt okmányok és tanusítások fogalmazványainak megszerkesztésénél; 3.) hagyatéki tárgyalásoknál és más örökségre vonatkozó egyezkedéseknél; 4.) sorsolásoknál, értékpapírok megsemmisítése és választói gyülekezetek lefolyásának tanusításánál; 5.) le-téteknél, vagyonkezeléseknél s mindazokban az esetekben, melyekről a díjszabás rendelkezést nem tartalmaz. A fél ezen szakasz értelmében a megegyezéshez csak akkor van kötve, ha az írásba lett foglalva. Ha azonban a közjegyző ebben a megegyezésben a mértéklet határait túllépte (Grenze der Mässigkeit), akkor a megegyezés-szerű díj utólag még per útján leszállítható.

Csodálatos módon épen ez a szakasz volt az, a mely ellen a német közjegyzői kar legélesebben kikelt, azonban eredmény nélkül. A német közjegyzők fellépesének az volt a rúgója, hogy a kart a tisztességtelen versenytől féltette. A törvényelőkészítő bizottság azonban, mint a megokolásból látható, épen azért tartotta fenn a kérdéses intézkedést, hogy a közjegyzőknek mód adassék méltánylást érdemlő esetekben, szegény feleknek stb. a megállapított díjnál alacsonyabb összegért is szolgálni. Ugy látszik, mind a két cél el lesz érve, mert a közjegyzői egyletek a rajna-poroszországinak példájára, mely ezt tavalyi közgyűlésében máris megtette, abban fognak megállapodni, hogy a törvényes díjminimumnál kevesebbet nem számitanak, a felek szegénysége esetét vagy olyan más esetet kivéve, melyben a tisztességtelen verseny teljesen kizártnak veendő. A szóvá tett reformok részleteit, illetve az egyes díjtételeket más alkalommal fogjuk közölni.

Nyílt kérdések.

(Válaszok).

A Dr. Kaprinay Endre kismartoni kartársunk által lapunk múlt havi számában föltett kérdés első része: «Köthető-e az új örökösödési eljárás szerint oly osztályegység, melyben a túlélő házastárs a hagyatéki vagyont természetben veszi át és az örökösöket pénzben elégíti ki?» tulajdonképen kérdés tárgyát sem képezheti, mert az örökösök és a túlélő házastárs — értve ez alatt az özvegyet — örökösödési igényeik kielégítése és a hagyatéki vagyon felosztása iránt — nem önjogúak természetesen a gyámhatóság beleegyezésével — szabadon egyezkedhetnek. A kérdésnek lényege annak második részében van: «kell-e az erről felvett tárgyalási jegyzőkönyvhöz külön okírat vagy külön jegyzőkönyv?»

Nézetem az, hogy, ha a túlélő házastárs a nő, az özvegy, s ily egység a hagyatéki tárgyalás folyama alatt jön létre, az a tárgyalási jegyzőkönyvbe veendő be s arról külön okírat vagy külön jegyzőkönyv nem szükséges.

Mert, habár az özvegy, leszármazókkal szemben, oly örökösnek, kit a hagyatékból bármilyen rész tulajdoni joggal megilletne, nem tekinthető s így nem tartozik a szorosabb értelemben vett örökösök közé, — őt mindamellett a törvénynél fogva a hagyatéki vagyona nézve oly fontos jogok illetik (lakás, tartás, eltemetés, esetleg kiházásítás), a melyeknek az érdekelt felek között egyességileg leendő szabályozása a hagyatéki tárgyalás során eszközendő annál is inkább, mivel az özvegyi jog iránt törvényeink csak általánosságban intézkedvén, annak gyakorlati érvényesítése a hagyatéki vagyon nagysága, az örökösök különfélesége s egyéb körülményekhez képes, esetről-esetre külön intézkedést igényel.

Helyesen rendelé tehát az örökösödési eljárás törvény 53. § a, hogy örökösözvegye is a hagyatéki tárgyalásra megidézendő s ha megidézett, mint érdekelt fél, a tárgyalás során meghallgandó s közte és az örökösök közt az egyesség megkísérlendő; s akár létrejött az, akár nem, a tárgyalás eredménye az 55. § értelmében a tárgyalási jegyzőkönyvbe foglalandó.

Igaz, hogy az 55. § tulajdonképen egy szóval sem említi az özvegyet s csak örökösökről, örökösstársakról s öröklési jogról beszélt azonban kétségtelen, hogy az özvegy is, tágasabb értelemben véve, örökösnek tekinthető, mert őt is bizonyos speciális öröklési jog illeti.

Az 55. § különben olyan, mint minden törvény, mely casuisticus: jelentéktelen dolgokat túlságos részletességgel és fontoskodással sorol fel s lényeges dolgokról hallgat. E hibának correctivuma különben magában az 55. § bevezetésében található a «rendszerint» szóban, a melylyel a törvényhozó világosan utal arra, hogy, ha valamit kifelejtett volna, a mi oda tartoznék — az e szakasz szövege daczára is a hagyatéki tárgyalás körébe vonható s a tárgyalási jegyzőkönyvbe felveendő.

Ha tehát ezek szerint elvileg nem eshetik kifogás alá, sőt a leghelyesebb eljárás az, hogy az özvegy és az örökösök közti megállapodás a tárgyalási jegyzőkönyvbe foglalandó, a t. kartársunk által érintett bírói végzés semmi elfogadható indokot sem hoz fel arra nézvést, miért kellett volna ezen általános elv alól a jelen esetben kivételt tenni s miért kellett volna a jelen esetben külön okíratot vagy jegyzőkönyvet felvenni?

Az örökösök nem kényszeríthetők arra, hogy maguk közt vagy az özvegygyel közösségben maradjanak; ki kell tehát ez esetben egymást elégiteniök a hagyatékból vagy természetben, vagy kifizetés által. Gyakran fordul elő olyan eset, hogy az özvegy készpénzbeli kifizetést, vagy a hagyatéki vagyon egy részét kapja tulajdonul kielégítés czímén; ez esetben ugy-e bár nem kell külön jegyzőkönyv vagy okírat? Nem érthető, miért kellene az, ha megfordítva az örökösök kapnak készpénzbeli kielégítést s az özvegy a hagyatéki vagyon értékének többi részét özvegyi joga fejében kapja.

Helyesen jegyzi meg t. kartársam, hogy az 59. § az osztálynak eseteit nem meríti ki; a mit úgy az e §-ban, valamint az 55. § b) pontjában — hol ugyancsak az 59. §-ra történik hivatkozás — előforduló «is» szócska bizonyít. De helytelen azon indok is, hogy a hagyatéki vagyon az özvegynek jogczím hiányában át nem adható s a tárgyalási jegyzőkönyvbe felvett átvételi actus örökösödési jogczimnek nem tekinthető, mivel az átadó végzésben az örökösök öröklési jogának megállapítása után intézkedni kell az iránt is, hogy a hagyatéki vagyon s különösen az ingatlanok — a 72. § 2. bekezdése értelmében — ki részére adandók át. Jelen esetben tehát az örökösök és a házastárs öröklési, illetve özvegyi jogának megállapítása után a hagyatéki vagyon az összes érdekelt felek közt létrejött egyesség értelmében az özvegynek lett volna átadandó.

Ha pedig áll az, a mit a fenti bírói végzés mond, hogy csak a hagyatéknak azon része adható át külön adásvételi actus nélkül, a melyhez örökösödési jogczim van, akkor minden egyes esetben, hol az egyik testvér a többi örökrészét átveszi s őket készpénzzel kielégíti, szintén külön adásvételi szerződést kellene kötni, mivel neki csak «a maga osztályrészéhez van örökösödési jogczíme» s a többihez nincs.

Helyes lévén ezek szerint t. kartársam eljárása, miután nem valószínű, hogy a bíróság módosítaná végzését, kívánatos volna ezen kérdésben egy másodbírói végzés provocálása, a mi talán úgy történhetnék, hogy a felek a fenti bírói végzés folytán újabb tárgyalásra idéztetnének be, a melyen esetleg azon kijelentést tennék, hogy ők a jelen esetben külön jegyzőkönyv vagy okírat felvételének szükségét nem látván, ilyet kiállítani vagy aláírni nem hajlandók. Az iratok a jegyzőkönyvbe foglalt e nyilatkozattal

beterjesztetvén a bírósághoz, az, ha következetes akar maradni, vagy felüggeszti a további eljárást addig, míg a felek az ő kívánságának eleget nem tesznek, vagy pedig át fogja a hagyatékot adni az örökösöknek örökrészük arányában az özvegyi joggal terhelve és a megállapodás többi részét mellőzendi, s mindkét esetben a felek oly végzést fognak kapni, a mely ellen a 124. § értelmében a másodbírósághoz felebbezésnek van helye.

Ha pedig ezen eljárás nem vezetne célhoz, akkor nincs más hátra, mint a 94. § értelmében járni el (habár e § csak ingatlanokról szól) s külön közjegyzői okíratot venni fel, melynek díjai — úgy mint a többi közjegyzői okíratok díjai — nem képezik a hagyatéki bíróság megállapításának tárgyát.

Dr. Markó Sándor
rozsnyói királyi közjegyző.

A jelen folyóirat 7.-ik számában Dr. Zöld Sándor úr által közzétett jegyzőkönyvi minta helyes és azt tartom, hogy a kérdésben forgó esetben az egyedüli mód.

Ez volt a törvényhozó intenciója is és erre vezet a törvény logikai magyarázata is.

Nekem már volt olyan esetem és a jegyzőkönyvet akként vettem fel, azzal a különbséggel, hogy én *mint közjegyző*, a járásbírósgot nem *kértem* — és nem is kérem soha — sem a hagyatéki vagyon mikénti átadására, sem a díjak megállapítására, sem a telekkönyvi hatóság megkeresésére, mert azt tartom, hogy mindezeket a bíróság — kérelem nélkül is — *köteles teljesíteni*, a közjegyző díjait megállapítani, azok megfizetésére az örökösöket elmarasztalni és a tulajdonjog bekebelezése végett az illetékes telekkönyvi áhatósgot megkeresni. Ha köteles, mínek kérjem, miért hívjam én fel a figyelmét, miért jelöljem meg, hogy melyik telekkönyvi hatóság az illetékes? A járásbírósgnak ezt tudnia kell, tehát nézzen utána. Ha a hagyatéki vagyont az örökösök egyenlően öröklük, fölöslegesnek tartom a jegyzőkönyvben, az örökösi nyilatkozat megtételénél, a hagyatéki vagyont ismételni és megemlíteni, hogy a hagyatéki vagyon $\frac{1}{3}$ részben N. N.-nek, $\frac{1}{3}$ -ad részben N. N.-nek és $\frac{1}{3}$ részben N. N.-nek adassék át. Hogy mi a

hagyatéki vagyon, az a jegyzőkönyv elején meg van már állapítva és ha örökösök a vagyont egyenlően öröklük, elegendőnek tartom csak azt jegyzőkönyvbe venni, hogy a vagyon «egyenlő osztatlan arányban» lesz örökösök javára átadandó, de azt, hogy kinek és mily czimen, kitenni szükségtelen, mert az meg van mondva ugyancsak a jegyzőkönyv elején, abból a járásbírósg mindent megtudhat.

Az örökösi nyilatkozat megtételénél hasonlóképen nem mondom, hogy örökagyó végrendelettel, vagy a nélkül halt el. Ez meg van mondva a jegyzőkönyv fejezetében.

Törekvésem: mindent röviden, ha lehet, egy szóval, de világosan, magyarul megírni, úgy hogy azért az a prókátoroknak és bíróknak fogaskerékül ne szolgáljon.

Dr. Zöld Sándor cikkéből is ez tűnik ki, megjegyzéseimet, a szószaporításra vonatkozólag, épen ezen oknál fogva tettem meg.

*
*
*

Dr. Kaprinay Endre közjegyző úr kérdésére válaszom a következő:

Az új örökösödési eljárás szerint a tárgyalási jegyzőkönyvben oly osztály-egyesség, melyben a túlélő házastárs a hagyatékot természetben veszi át, s az örökösöket pénzben elégíti ki *sem nem köthető, sem arról külön jegyzőkönyv nem vehető fel*, hanem arról özvegy nő kérelmére, a ténynek megfelelőleg, adásvevési szerződés állítandó ki és annak díjait özvegy nő *köteles* meg fizetni, minek behajtásáról nem az 1894-ik évi XVI. t.-cikk, hanem az 1874. évi XXXV. t. cikk 18-ik fejezete intézkedik.

Az adásvevési szerződés jóváhagyás végett vagy a tárgyalási jegyzőkönyvhöz melléklendő és az átíratás a hagyaték során eszköz-lendő, vagy külön kérvénnyel adandó be és az átíratás, a hagyaték-nak örökösök nevére történt átíratása után, külön kérelmezendő.

A kettő között a lényegesebb különbség az illeték tekintetében van. Ugyan is: Örökösök kötelesek az első esetben az illetéki díjjegyzék 95. B. tét. e. pontjának 4.-ik jegyzete értelmében a hagyatéki ingatlanok vételárától, mint *ingóságától* örökösödési, a második esetben azonban, a hagyatéki vagyonok értékétől, örökösödési és átírási illetéket fizetni.

Az özvegnő mindkét esetben, az ingatlanok vételára utáni illetéket fizeti meg. Ezt megfizeti még akkor is, ha nem is adás-vételt, hanem bármilyen című jegyzőkönyvet vagy okiratot állíttat ki, mert az illetéket nem az okirat jogcíme, hanem annak tartalma után kell kivetni és fizetni.

Én az első esetben a jegyzőkönyvbe az örökös nyilatkozatot a következőleg szoktam bevenni:

Özvegnő képviseltjei nevében az örökséget elfogadja, kéri őket örökösöknek kimondani, a hagyatéki vagyont egyenlő, osztatlan arányban javukra átadni és a hagyatéki vagyonok tulajdonjogát, miután azt a) alatt eredetben és kellő másolatban csatolt adásvétési szerződés szerint örökösöktől megvásárolta, örökösöknek — mint telekkönyvön kívüli tulajdonosoknak kitüntetése mellett javára telekkönyvileg bekebeleztetni.

Bekker István

nagyvárad kir. közjegyző jelölt.

Egy a közjegyzői teendőkben tökéletesen jártas szakavatott egyén önálló munkás, ki okirat-felvételében, hagyatéki-, telekkönyvi ügyekben tökéletesen jártas, alapos és gyors tárgyaló, az állam hivatalos nyelvén kívül a német, román és szerb nyelveket is teljesen bírja, mint irodavezető alkalmazást keres.

Schwarzer Ödön beregszászi királyi közjegyző hivatalában helyettest ohajt alkalmazni. Ajánlkozók bővebb felvilágosítást közvetlenül nevezett kir. közjegyzőtől nyerhetnek.

FOLYÓIRAT

a perenkívüli törvénykezés és a közjegyzői gyakorlat számára.

A magyarországi királyi közjegyzők közlönye.

→ *Kiadja a magyarországi kir. közjegyzők országos egylete.* ←

Szerkeszti Dr. CHARMANT OSZKÁR fiumei kir. közjegyző.

Előfizetési ár
egész évre 5 forint, félévre 3 forint

Szerkesztőség és kiadóhivatal
Fiume Riva Szápáry 8 sz. a.

Emlékfüzet,

kiadva a magyarországi kir. közjegyzők országos egyletének a honfoglalás ezredéves emlékét megünneplő közgyűlése alkalmából.

TARTALOM: Millenium — Emlékek a jegyzőségnek magyarországi történetéből. (Pristaldok — Pápai és királyi közjegyzők — Kézjegyek) — A magyar jogi műnyelv. — Katonai bíróságok illetékességi perenkívüli ügyekben. — A közhitelesség büntetőjogi védelme. — Közjegyzőség és a hitelszövetkezetek. — A magyarországi kir. közjegyzők orsz. egyletének a honfoglalás ezredéves emlékének megünneplésével egybekötött közgyűlése. — Ünnepi beszéd. — Az egylet által hirdetett pályázat eredményéről szóló bírálójelentés.

Millenium.

Nem egyedül a nemzeti jellem nyilvánul meg, hanem a nemzet egész jövő sorsa is meg van írva a látni tudó számára abban a módban, a hogy az története emlékeit megüli. Másként ünnepel az ifjú, másként a férfi is, meg az agg. A multak nagyságain való bánatos, ernyedett, töprengő elmerengés nem volt ennek a mi emlékünnepeinknek a jellege. Inkább az ujongó túlcsepöngés és valami szertelenség, minden duzzadó fiatalos erő kipattanó vonása. De nem hazafias káprázat-e ez? Valójában mint ifjú áll-e a nemzet a második ezredévnek küszöbén? Öntudatlanul, ha nem bevallatlanul kísérté ez a gondolat lépten nyomon a hazafias örömet végig az ünnepeknek azon a hosszú során, a mivel a nemzet ezt a párját kereső történeti fordulót megülte; és most, hogy az ünnepidő múlóban, még borongóbbá válik a kétely, mint a hogy az árnyak a fény tűntén megnövekszenek. Meg van-e szabva a nemzetek léte, mint az egyéneké? Hol állanak korlátai? Minő törvények uralkodnak rajta azon az egy nagyon kívül, mely minden létezőnek